

БОЙЧУК Р. П.,

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено проблеми методологічного забезпечення та формування інструментів державного регулювання господарської діяльності в Україні, їх нормативно-правове забезпечення.

Взаємодія держави і господарюючих суб'єктів в галузі господарської діяльності полягає в комплексному застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. Комплекс вказаних методів, повинен розглядатися в якості єдиного економіко-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності. У даний час відсутні як чітко сформульована методологічна основа систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, так і методика їх застосування з прогнозованістю ефективності в цілях розвитку соціально-економічної системи країни.

Ключові слова: засоби державного регулювання господарської діяльності, державний сектор економіки.

Постановка проблеми. Основне завдання держави – забезпечення свободи підприємницької діяльності і підтримка ефективного розвитку бізнесу, що виражається в створенні для нього сприятливих умов, захисту, з одного боку, інтересів суспільства, кожного громадянина окремо від недобросовісних підприємців і, з іншого боку, - підприємців від необґрунтованих порушень їх прав.

В умовах жорсткої конкуренції в геополітичному просторі поглиблюється конкуренція в світовій економіці, економічних систем, що в свою чергу зумовлює конкуренцію правових національних систем. У таких умовах гостро постає проблема впливу економічних санкцій, які стають механізмом зовнішньої політики низки країн. Економічні санкції стають одним з «важелів» тиску на країну геополітичного інтересу чи конкурента з метою досягнення своїх цілей. Не застосовуючи військового втручання, політика санкції, що проводиться, послабляє національну економіку, знижує рівень добробуту населення, викликає безробіття, соціальну напруженість та ін., що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем правового забезпечення захисту учасників господарських відносин від їх негативного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням регулювання господарської діяльності присвячено праці О. А. Колеснікова, О. В. Сергійка, О. Ф. Сафронової та ін. Проблемні аспекти саморегулювання господарської діяльності досліджували такі вчені: О. О. Бакалінська, О. А. Беяневич,

В. І. Полюхович, О. В. Кологойди, В. І. Полюхович, В. С. Щербина та ін. Вагомий внесок у формування теоретично-методологічних і практичних аспектів забезпечення соціально-економічного розвитку країни на основі державного регулювання господарської діяльності внесли такі провідні вчені, як: Д. В. Задихайло, В. К. Мамутов, О. П. Подцерковний, С. В. Глібко, В. А. Устименко, В. С. Щербина, О. М. Вінник, М. П. Лукінська, О. Барановський, З. Герасимчук, О. Дзюблюк, П. Єгорова, І. Камінська, М. Карлін, М. Козоріз, Н. Краснокутська, І. Луніна, Б. Луців, І. Лютий, С. Науменкова, Л. Пейкова, С. Рогачов, Е. Терещенко, Л. Федулова, В. Ходаківська, С. Шумська і багато інших.

Метою цієї статті є проведення аналізу специфіки державного регулювання господарської діяльності, зокрема, в умовах запровадження санкції (контрсанкцій), як прояву тиску на країну геополітичного інтересу чи конкурента з метою досягнення своїх цілей; джерел правового регулювання запровадження економічних санкцій та проблем законодавчого формування механізмів захисту господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу. Ринковий механізм – це механізм взаємозв'язку і взаємодії основних елементів ринку: попиту, пропозиції, ціни, конкуренції та основних економічних законів ринку. Ринковий механізм діє на основі економічних законів: зміни попиту, зміни пропозиції, рівноважної ціни, конкуренції, вартості (цінності), корисності, прибутку і т.д.

На стороні виробництва виступає пропозиція, на стороні споживання – попит. Ці два елементи нерозривно пов'язані між собою, хоча на ринку протистоять один одному. Їх можна порівняти з двома силами, що діють в протилежних напрямках. Залежно від конкретних умов ринку пропозиція і попит врівноважуються на більш-менш тривалій період. Це вирівнювання попиту та пропозиції може відбуватися стихійно та/або під регулюючим впливом держави.

Вплив держави на бізнес повинен здійснюватися виключно через право. Право забезпечує трансформацію зусиль держави, впроваджуваних нею засобів в площину практичної діяльності. Ефективність засобів держави (економіко-правових, організаційно-правових і адміністративно-правових) залежить від ефективності застосування правових інструментів. Правові норми, закріплені у відповідних формах права, є основні інструменти правового регулювання. Проте, як того вимагає стаття 8 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» при підготовці нормативно-правових актів необхідне обґрунтування, чому та чи інша проблема не може бути розв'язана за допомогою ринкових механізмів і потребує державного регулювання.

Норма права, як явище надбудовного характеру, обумовлена відповідними суспільними відносинами, є їх формальним відображенням. Саме відображення у правовому регулюванні прогресивних економічних відносин на основі балансу приватних та публічних інтересів націлено на досягнення економічного розвитку суспільства. Політична система, що прагне до розвитку економічної основи соціуму, не повинна консервувати за допомогою правових засобів економічні стосунки і перешкоджати розвитку нових форм підприємницької діяльності, інакше це призводитиме до гальмування економіки, зростання політичної напруженості, деградації суспільства.

У економічній науці поступово формувалося уявлення про підприємництво не лише як ризикову і інноваційну діяльність, але і як про соціально відповідальну діяльність, в цілому спрямовану на забезпечення соціальної справедливості.

Важливо відзначити, що ринковий механізм проявляється як механізм примусу, що змушує підприємців, з метою досягнення власної мети – отримання прибутку, здійснювати свою діяльність на користь споживачів, задоволення їх запитів.

Отже ринковий механізм характеризується двома підсистемами засобів регулюючого впливу: 1) саморегулювання та 2) державного регулювання шляхом впливу держави на попит, пропозицію, ціну і конкуренцію.

Ефективність засобів держави (економіко-правових, організаційно-правових і адміністративно-

правових) залежить від ефективності застосування правових інструментів. Їх впровадження повинно ґрунтуватися на принципах справедливості, співрозмірності, необхідності і достатності.

Проблема співвідношення справедливості, права і економіки багато віків є предметом наукових дискусій і побутових суперечок. В умовах економічної кризи і нестабільності нерідко піднімається питання про забезпечення соціальної справедливості в усіх сферах громадського життя, і передусім, в розподільних стосунках. Все частіше звучать думки про те, що ринкова модель економіки є несправедливою.

Відсутність чітких наукових критеріїв поняття принципу справедливості (соціальної справедливості) відобразилося і в законодавстві. Указана категорія використовується в різних сенсах і контекстах в Кримінальному кодексі України, в Кодексі про адміністративні правопорушення, Цивільному кодексі України і т.п. При цьому принцип справедливості розмежується з принципом співрозмірності.

ООН транслює світу складне багатоконпонентне розуміння соціальної справедливості, включаючи повагу гідності усіх людей, задоволення потреб сьогоденішнього покоління, не обмежуючи при цьому здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби, недопущення дискримінації у сфері використання можливостей поліпшення умов життя, реалізацію принципів загальної участі, заохочення гідної праці, підвищення мінімального рівня соціального захисту, широкого залучення людей, які «виявилися на узбіччі цих процесів». Співвідносячи справедливість з правом і підприємницькою діяльністю ООН акцентує увагу на партнерських стосунках, які забезпечать цілі стійкого розвитку лише при активній участі урядів, парламентів, працедавців, трудящих, громадянського суспільства і приватного сектора [1].

Міжнародне і національне право прямо не зобов'язують підприємця бути справедливим, як це розуміється в побутовій суспільній свідомості. У той же час, право забезпечує це непрямым шляхом. Загальна декларація прав людини (ст. 23) декларує право кожного на справедливі і сприятливі умови праці (відсутність дискримінації, рівну плату за рівну працю і т. п.), а також на справедливу і задовільну винагороду, гідну, що забезпечує, людині існування для нього самого і його сім'ї, що доповнюється, при необхідності, іншими засобами соціального забезпечення [2]. Ці положення про справедливість повинні бути конкретизовані в нормах національного законодавства, кореспондувати підприємцям обов'язок забезпечити справедливі і сприятливі умови праці, а також справедливу і задовільну винагороду за працю.

В умовах ринкової конкурентної економіки підприємництво розглядається як соціально виправдана

діяльність, а законно отриманий підприємницький прибуток - як справедлива, така, що відповідає продуктивним силам і виробничим відносинам. При цьому законослухняний і соціально-відповідальний підприємець не лише вилучає соціально справедливий прибуток, він також справедливо розподіляє результат.

Метою держави в умовах товарно-грошових відносин є підвищення добробуту своїх громадян, та головне в її діяльності – це створювати умови для ефективної підприємницької діяльності, організовувати сприятливе економічне середовище, не створювати бар'єрів бізнесу, не заважати комерційній і іншій ініціативній діяльності. Тільки при таких економіко-правових основах можуть успішно вирішуватися усі соціально-економічні проблеми, розвиватися економіка.

Усе гостріше постає проблема визначення місця, ролі і значення держави у формуванні правил сучасних ринкових механізмів. Конституція України визначає, що Україна має бути такою соціальною спільністю, у якій держава не повинна протиставляти себе інтересам приватних осіб і структур, а створювати максимально сприятливі умови для їх розвитку.

Обмеження державної влади в умовах правової держави є одним з базових постулатів. Саме з цього виходить нормативне регулювання приватноправової і публічно-правової сфери суспільних відносин, так як діяльність держави у сфері публічних відносин і у сфері господарського обороту потребує чіткої, повної і навіть «жорсткої» регламентації, а саме у обмеженні її правом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч.2 ст. 19 Конституції України).

Юридичні норми, в основі яких лежать спотворені відображення ринкових відносин, застарілі (відживаючі) економічні відносини, або суспільні відносини, що тільки зародилися, але доки не вписуються в існуючу економічну структуру, є соціально несправедливими. Завдання правової науки - розкрити і довести це, одночасно пояснюючи, які юридичні норми в цей історичний момент будуть соціально справедливими для конкретного суспільства. Правовими засобами досягнення цієї мети є, поперше, чітка регламентація реалізації державою її функцій у випадках, коли публічно-владні повноваження реалізуються у відносинах з суб'єктами, які переслідують свої приватні інтереси; по-друге, включення в сферу рішення державно важливих завдань структурних елементів, що мають приватноправову природу.

Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності – напрям державної політики,

спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України. Її визначальним принципом є встановлення балансу приватних і публічних інтересів. Цей принцип завжди повинен стояти в основі формування змісту правового регулювання будь-якої підприємницької діяльності, так як у ньому поєднуються не лише проблеми державно-приватної взаємодії в таких питаннях, як відносини у сфері конкуренції, державно-приватного партнерства, але також і проблеми захисту прав споживачів і суб'єктів малого і середнього бізнесу. Цей принцип, у першу чергу, відображений в статті 42 Конституції України. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополією становленням на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом. Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

На порядку денному залишаються питання теоретичного обґрунтування правового забезпечення господарської діяльності, вироблення принципів і меж державного регулювання, контролю і нагляду господарської діяльності, місце і роль саморегулювання у сфері господарювання (особливо в тих областях підприємницької і професійної діяльності, у яких сьогодні діє правовий режим «обов'язкового» саморегулювання), впливу режиму санкції на здійснення господарської діяльності.

У Конституції України є прямі норми, що забезпечують конституційні основи правового регулювання підприємницької діяльності. Сукупність цих норм прийнято називати «економічною конституцією». Вони формують конституційні передумови для підприємництва, гарантують право на зайняття підприємницькою діяльністю, забезпечують захист приватної власності, встановлюють можливі обмеження в економічній сфері. Ведення підприємницької діяльності забезпечується основними економічними правами і свободами: правом на використання своїх здібностей і майна для підприємницької і іншої не забороненій законом економічній діяльності; правом приватної власності; правом на вільний вибір роду діяльності і професії; правом на відшкодування дер-

жавою шкоди, заподіяної незаконними діями (чи бездіяльністю) органів державної влади або їх посадовців; іншими правами і конституційними гарантіями підприємництва.

У Конституції України (ст. 42), Цивільному Кодексі України (ст. 3), Господарському кодексі (ст. 42) на рівні принципів положень закріплено, що кожен має право на заняття підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом. Такий спосіб обмеження свободи підприємницької діяльності, який встановлений в цих нормах, не відображає необхідного балансу інтересів особи та суспільства. Підтвердженням тому наше повсякденне господарське життя, у якому підприємці здійснюють свою діяльність. Виявляється домінування не позитивної свободи підприємництва з урахуванням соціальної направленості, потреб суспільства, окремого громадянина, а на оборот – основна цілеспрямованість на отримання прибутку призводить до негативних тенденцій, які відображають дисбаланс публічних та приватних інтересів.

Таким чином, здебільшого в суспільстві реалізується негативна свобода суб'єктів господарювання. Закріплення в підприємницькому законодавстві ринкової моделі економіки, її закономірностей, властивостей, вимог і т. п. означає її соціальну справедливість на сучасному етапі розвитку суспільства. Тому держава повинна чітко визначити своє місце і роль в регулюванні господарської діяльності.

Закріплення ринкової моделі економіки повинне пронизувати усі джерела господарського права, не допускаючи виключень, двоякого тлумачення, сумнівів в ринковому характері існуючих в суспільстві економічних стосунків. Суб'єктивні лобістські інтереси законодавців, помилкове розуміння ними корінних інтересів, неправдиво зрозумілі публічні інтереси, орієнтування на миттєві інтереси, вплив інтересів різних соціальних груп, політичні, правові і т. п. чинники, традиції і забобони, взагалі будь-які випадковості можуть відхилити зміст юридичної норми від корінного інтересу, від ринкових принципів. Юридичні норми, в основі яких лежать спотворені відображення ринкових відносин, застарілі (відживаючі) економічні відносини, або суспільні відносини, що тільки зародилися, але доки не вписуються в існуючу економічну структуру, є соціально несправедливими. Отже, правові норми, які регулюють господарські відносини, повинні ґрунтуватися на принципах, що мають об'єктивну економічну природу, щоб не перешкоджати, а, навпаки, сприяти нормальному економічному обороту.

Державне регулювання господарської діяльності – це нормотворчий процес, спрямований на формування правового режиму обмежень вільної приватно-правової ініціативи у сфері економічної діяльності самостійних суб'єктів. Ефективність останнього в

сучасних і розвинених в правовому плані державах оцінюється шляхом розробки «доказової політики» і використання її процедур [3]. Інструментами цієї політики виступають доказові бази (статистичні дослідження, аналіз ефективності чинних нормативних правових актів, результати пілотних проектів і аналіз зарубіжного досвіду), методичне керівництво (методики розробки законопроектів, «зелені» і «білі» книги), зведення сталих, кращих практик і т. п.) і офіційно затверджені процедури оцінки регулюючої дії і правил розробки нормативних правових актів. Такі процедури в обов'язковому порядку повинні передбачати порівняння декількох варіантів регулювання, аргументи на користь пропонованих варіантів, аналіз існуючої кращої світової практики.

Вказана політика, як пише А. А. Волошинська, має на увазі, що «головним критерієм вибору того або іншого комплексу заходів або інструментів є науковий аналіз фактів, а не переконання законодавців, міркування ідеологічного або кон'юнктурного характеру

Забезпечити умови для економічного розвитку, соціальну справедливість, національну безпеку і т. п. неможливо без аналізу того, «яким позитивне право має бути з точки зору змістовних завдань суспільства і держави»[4]. На думку Європейського Суду, будь-яке втручання публічної влади обов'язково порушує справедливий баланс між потребами суспільства і вимогами захисту основних прав кожного з метою дотримання ст. 1 Протоколу № 1, тому має бути знайдене розумне співвідношення (пропорціональність) між використовуваними засобами і переслідуваною метою [5].

Державне регулювання економіки, - це обмеження свободи, встановлення тих або інших рамок, великих або менших обмежень залежно від обраної моделі регулювання. Метою економічної політики держави має бути максимізація цінності суспільного виробництва, яка досягається шляхом отримання найбільшого економічного ефекту кожним суб'єктом господарювання і на основі цього максимального задоволення потреб споживачів.

Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (ст. 64). Зокрема, права і свободи людини і громадянина можуть бути обмежені законом тільки в тій мірі, в якій це необхідно в цілях захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни і безпеки держави. Заходи, що вводяться законодавцем, як і практика їх застосування, повинні відповідати вимогам юридичної і соціальної обґрунтованості і справедливості, утверджувати верховенство права, підтримувати баланс приватних і публічних інтересів

сів, не створювати надмірних перепон для суб'єктів права, у т. ч. і для учасників господарського обороту в частині здійснення господарської діяльності.

Завдання права полягає в тому, щоб публічний суб'єкт, який наділений організаційно-господарською правосуб'єктністю, у будь-якому випадку зобов'язувався до дотримання прав і законних інтересів інших учасників господарських відносин, а у разі допущення порушення балансу приватних і публічних інтересів у сфері відносин власності ніс відповідальність, наряду адміністративною та іншими, компенсаційного характеру, як найбільш дієвого способу превенції протиправної і такої, що порушує права і законні інтереси учасників у сфері господарювання.

Що ж до публічного регулювання, то воно повинне застосовуватися у виняткових випадках при безпосередній загрозі суспільним інтересам. На нашу думку, необхідно законодавчо вивести з сфери публічного регулювання відносини, які фактично не спричиняють шкідливої дії на публічні інтереси держави і суспільства.

На наш погляд, замість розширення контролю над підприємницькою діяльністю необхідно посилювати заходи відповідальності за порушення вже існуючих вимог до підприємницької діяльності, за фактичні правопорушення і злочини. Позбавити суб'єктів господарювання широко пануючого принципу «якщо за це нічого не буде, то можна», або «коли економічний ефект значно перевищує можливі негативні наслідки для самого суб'єкта господарювання, незважаючи на інтереси суспільства, докільля, то можна».

Сучасні реалії ставлять перед доктриною і законодавцем нові питання, що потребують осмислення, вироблення рекомендацій по встановленню і підтримці необхідних для економіки в цілому, її окремих галузей і секторів комплексів заходів, здійснюваних уповноваженими державними органами, спрямованих на організацію функціонування сфери господарювання в державі, визначення відповідних правових режимів. У сфері економіки держава широко використовує економічні, правові, політичні, інформаційні і інші засоби, перелік яких постійно поповнюється. У той же час держава не в змозі перейти на себе в повному об'ємі усю відповідальність за ефективне функціонування економіки в силу ряду об'єктивних і суб'єктивних причин, у зв'язку з цим повинна зростати роль саморегулюючих організацій.

Україна істотно відстає за рівнем державної підтримки суб'єктів ринкових відносин. З метою підтримки сфери господарювання держава повинна забезпечувати учасникам економічного обороту вкрай необхідні базові елементи розвитку: лібералізація фіскальної системи на базі принципів необхідності, достатності, розумності та співрозмірності з

умовами конкурентів з інших країн в оподаткуванні, технічному регулюванні, доступності до фінансових ресурсів.

Однією з головних причин повільного економічного розвитку є не сформованість великих фінансових інститутів і відсутність адекватних регулюючих структур по відвертанню фінансових зловживань. У зв'язку з цим особливо актуальне питання про характер меж публічно-правової дії держави і його правових інститутів на сучасні господарські відносини. Держава покликана забезпечувати можливість функціонування господарського комплексу в цілому – як інституціонально, так і замінюючи приватний капітал там, де він не може або не зацікавлений діяти, усувати недоліки ринку і діяти на благо суспільства [6]. Крім того, загальна економічна ситуація у світі свідчить про неефективність моделей побудови ринкових механізмів, згідно з якими державі відводиться лише непрямая роль в регулюванні економічних процесів.

Як зазначає М. В. Клінова, суспільство розглядає державу як деяке підприємство або соціальну корпорацію, що надає товари або послуги, які звичайні приватні фірми не в змозі або не зацікавлені забезпечувати [7]. Роль державного сектору економіки, за словами Р. Барра [8], полягає в тому, щоб сприяти функціонуванню національної економіки в умовах, близьких до економічного оптимуму: він має забезпечувати можливість більш ефективного використання ресурсів країни і збільшення сукупного продукту. Ці результати повинні досягатися при рівних або більш низьких затратах виробництва, ніж на підприємствах приватного сектору. Державний сектор економіки має подвійне значення. По-перше, він є компенсаційним щодо приватного сектору. В період депресії, наприклад, інвестиції в державний сектор замінюють недостатні приватні капіталовкладення. По-друге, він є ініціатором щодо приватного сектору. Державний сектор здійснює автономні дії, впливаючи на формування собівартості виробництва, установлення більш низьких цін на окремі блага і викликаючи цим мультиплікаційний ефект у всій економіці країни. Таким чином, шляхом розвитку державного сектору економіки держава отримує інструмент управління національною економікою.

В умовах глобалізації виокремлюються суперечності, які впливають на державний сектор національної економіки: між процесами автономізації та інтеграції; визначенням світовим порядком й активними позиціями держави в захисті національних інтересів; між цілями провідних та ведених країн; інтересами ТНК та інших суб'єктів глобального ринку. Ці суперечності є похідними від суперечностей між потребами інтернаціоналізації виробництва й господарським життям у формі національно-держав-

ної організації. У таких умовах розмір державного сектору має забезпечувати економічний суверенітет на основі досягнення конкурентоспроможності й зовнішньоекономічної безпеки національної економіки; державний сектор повинен створювати умови для розвитку національної економіки, відкритої для міжнародного співробітництва й самодостатньої для забезпечення економічної безпеки; забезпечення технологічної конкурентоспроможності на базі структурно-технологічної перебудови національної економіки й переходу до інноваційного розширеного відтворення, розвитку внутрішньої інтеграції та внутрішнього ринку на основі створення ядра вертикально інтегрованих корпорацій, оптимізації галузевої структури національної економіки. У зв'язку із цим постає питання про законодавче закріплення функцій та завдань державного сектору економіки, принципів визначення питомої ваги державного сектору в господарській системі країни.

Підприємства державного сектору економіки, які працюють в умовах ринку, становлять собою форму державного підприємництва, їх діяльність спрямована на формування державного бюджету за рахунок отриманого прибутку. Метою діяльності підприємств, що виражають специфічні інтереси суспільства, є завдання, пов'язані передусім із реалізацією соціальної політики держави.

Висновки. Взаємодія держави і господарюючих суб'єктів в сфері суспільного виробництва полягає в комплексному застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. Комплекс перерахованих методів, повинен розглядатися в якості єдиного економіко-правового механізму державного регулювання інвестиційної діяльності.

На даний час є гостра необхідність чіткого формулювання методологічної основи систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, визначення методики їх застосування з прогнозованістю

ефективності в цілях розвитку соціально-економічної системи країни.

Перебуваючи в постійній залежності від ефективності роботи підприємств, держава, у свою чергу, впливає на економічні процеси, що відбуваються на них, шляхом прийняття законів, які активізують або уповільнюють інвестиційну активність, застосовуючи механізми і засоби управління і регулювання і стимулювання.

З огляду на викладене, вважаємо:

– державне регулювання повинне застосовуватися у виняткових випадках при безпосередній загрозі суспільним інтересам. На нашу думку, необхідно законодавчо вивести з сфери публічного регулювання відносини, які фактично не спричиняють шкідливої дії на публічні інтереси держави і суспільства.

– необхідно посилити заходи відповідальності за порушення порядку здійснення господарської діяльності. Позбавити суб'єктів господарювання широко пануючого принципу «якщо за це нічого не буде, то можна», або «коли економічний ефект значно перевищує можливі негативні наслідки для самого суб'єкта господарювання, незважаючи на інтереси суспільства, довкілля, то можна».

– з метою підтримки сфери господарювання держава повинна забезпечувати учасникам економічного обороту вкрай необхідні базові елементи розвитку: лібералізація фіскальної системи на базі принципів необхідності, достатності, розумності та співрозмірності з умовами конкурентів з інших країн в оподаткуванні, технічному регулюванні, доступності до фінансових ресурсів і т. п.

– украй необхідним законодавче врегулювання порядку формування, ефективного функціонування державного сектору економіки, визначення стратегії його розвитку на основі структурних змін в економіці, вибір його пріоритетами модернізацію та переозброєння на базі нових високих технологій, створення умов для наукової та науково-технічної діяльності, забезпечення конкурентних переваг національної економіки, що можливе лише на основі свідомого регулювання в масштабі всієї країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Послання Генерального секретаря ООН з нагоди Всесвітнього дня соціальної справедливості 20 лютого 2016 року. URL: <http://www.un.org/ru/sg/messages/2016/socialjusticeday.shtml>.
2. Загальна декларація прав людини (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948). *Урядовий кур'єр*. 10.12.2008. № 232.
3. Волошинська А. А. Проблеми економічної ефективності правового регулювання. *Юрист*. 2015. № 23. 21 с.
4. Карапетов А. Г. Економічний аналіз права. Москва: Статут, 2016. 12 с.
5. Рішення Європейського суду з прав людини з питання прийнятності у справі «Валерій Філіпович Шестаков проти Російської Федерації» (Valeriy Filippovich Shestakov v. Russia) від 18 червня 2002 р. Скарга № 48757/99. *Журнал російського права*. 2002. № 11.

6. Эффективность государственного управления. Перекл. з англ / під заг. ред. А. Батчикова, Ю. Глазьева, Москва: вид-во АТ «Консалтбанкiр», 1998. 334 с.
7. Клинова М. В. Государство и частный капитал: от теории к практике взаимодействия в европейских странах: монография. Москва: Магистр, 2011, с. 98–131.
8. Barr P. Политическая экономия: в 2 т.: пер. с фр. Москва : Междунар. отношения, 1995. Т. 1. С. 383.

REFERENCES

1. Poslannia Heneralnoho sekretaria OON z nahody Vsesvitnoho dnia sotsialnoi spravedyvosti 20 liutoho 2016 roku. URL: <http://www.un.org/ru/sg/messages/2016/socialjusticeday.shtml> [in Ukrainian].
2. Zahalna deklaratsiia prav liudyny (pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu OON 10.12.1948). (2008). *Uriadovyi kurier – Government Courier*, 232 [in Ukrainian].
3. Voloshynska, A.A. (2015). Problemy ekonomichnoi efektyvnosti pravovoho rehuliuвання. *Yuryst – Lawyer*, 23, 21 [in Ukrainian].
4. Karapetov, A.H. (2016). *Ekonomichnyi analiz prava*. Moscow: Statut [in Ukrainian].
5. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny z pytannia pryiniatnosti u spravi «Valerii Filipovych Shestakov proty Rosiiskoi Federatsii» (Valeriy Filippovich Shestakov v. Russia) vid 18 chervnia 2002 r. Skarha # 48757/99. (2002). *Zhurnal rosiiskoho prava – Journal of Russian Law*, 11 [in Ukrainian].
6. Efektyvnist derzhavnogo upravlinnia (1998). (Trans. from engl.) (Batchykova A., Hlazeva Yu. Eds.) Moscow: vyd-vo АТ «Konsaltbankir» [in Ukrainian].
7. Klynova, M.V. (2011). *Hosudarstvo y chastnyi kapytal: ot teoryy k praktyke vzaymodeistviya v evropeiskykh stranakh*. Moscow: Mahystr [in Russian].
8. Barr, R. (1995). *Polytycheskaia ekonomiya* (Vols. 1–2, Vol. 1) (Trans. from fr.) Moscow: Mezhdunar. otnosheniya [in Russian].

БОЙЧУК Р. П.

кандидат юридических наук, ведущий научный сотрудник НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ЗАБЕПЕЧЕННЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследованы проблемы методологического обеспечения и формирования инструментов государственного регулирования хозяйственной деятельности в Украине, их нормативно-правовое обеспечение.

Взаимодействие государства и хозяйствующих субъектов в области хозяйственной деятельности заключается в комплексном применении правовых, административных, экономических и пропагандистских методов для создания условий эффективной деятельности последних и достижения оптимального уровня экономического и социального развития общества. Комплекс указанных методов, должен рассматриваться в качестве единого экономико-правового механизма государственного регулирования инвестиционной деятельности. В настоящее время отсутствуют как четко сформулирована методологическая основа систематизации средств, присущих соответствующим методам управленческого воздействия на инвестиционную деятельность, так и методика их применения с прогнозируемостью эффективности в целях развития социально-экономической системы страны.

Ключевые слова: средства государственного регулирования хозяйственной деятельности, государственный сектор экономики.

BOYCHUK R. P.

PhD, Leading Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

PROBLEMS OF LEGAL PROVISION OF STATE REGULATION OF ECONOMIC ACTIVITY

Problem setting. The main task of the state is to ensure freedom of economic activity and to support the effective development of business, which is expressed in creating favorable conditions for it, protecting, on the one hand, the in-

terests of society, every citizen separately from unscrupulous entrepreneurs and, on the other hand, entrepreneurs from unwarranted violations of their right.

Analysis of recent researches and publications. The issues of regulation of economic activity are devoted to the works of O.A. Kolesnikov, O.V. Sergiyko, O.F. Safronov and others. Problematic aspects of regulation of economic activity were studied by such scientists as O.O. Bakalinskaya, O.A. Belianevich, V.I. Polukhovich, O.V. Kologoyda, V.S. Shcherbyna and others. Significant contribution to the formation of theoretical, methodological and practical aspects of the provision of socio-economic development of the country on the basis of state regulation of economic activity has been made by such leading scientists as: D.V. Zadikhaylo, V.K. Mamutov, O.P. Podtserkovnyi, S.V. Glibko, V.A. Ustimenko, V.S. Shcherbyna, O.M. Vinnik, M.P. Lukinskaya and many others.

Target of research is a conducting analysis of the specifics of state regulation of economic activity.

Article's main body. The article deals with problems of methodological support and formation of instruments of state regulation of economic activity in Ukraine, their normative and legal support.

Interaction of the state and economic entities in the field of economic activity consists in the integrated application of legal, administrative, economic and propaganda methods for creating conditions for effective activity of the latter and achieving the optimal level of economic and social development of society. The complex of these methods should be considered as a single economic and legal mechanism of state regulation of investment activity. At present, there is no clearly formulated methodological basis for the systematization of funds that are inherent in the appropriate methods of managerial influence on investment activity, and the method of their application with predictive efficiency for the development of the socio-economic system of the country.

Conclusions and prospects for the development. The interaction of the state and economic actors in the sphere of social production consists in the complex application of legal, administrative, economic and propaganda methods for creating conditions for effective activity of the latter and achieving the optimal level of economic and social development of society. The complex of these methods should be considered as a single economic and legal mechanism of state regulation of investment activity.

Currently it is urgently necessary to clearly formulate the methodological basis for the systematization of funds that are inherent in the appropriate methods of managerial influence on investment activity, the definition of the method of their application with predictive efficiency for the development of the socio-economic system of the country.

Keywords: means of state regulation of economic activity, public sector of the economy.